

Õpilase e-turvalisuse netikett

- **Mul on õigus privaatsusele**
 - Enne kui internetti midagi postitad, mõtle sellele, kes seda lugeda võiks. Internet on avatud, seal on nii häid ja toredaid inimesi nagu sõbrad, õpetajad, vanemad kui ka ebameeldivaid inimesi, kelle kavatsused võivad olla ebaausad.
 - Tihti avaldatakse internetis materjale, mis võivad kahjustada Sinu mainet. Näiteks nalju, mis on tegelikult laim või pilte, mis on tehtud salaja või üritustel, kus tundsid ennast liiga vabalt. Need tekstid ja pildid jäävad sinna igaveseks ja on kättesaadavad pea kõikidele.
 - Kindlasti peaksid internetis kasutama parooli, mida teistel on keeruline ära arvata. Hea parool on nagu hambahari – isegi sõbrale ei anna ja vahetad seda kord kuus. Kõige parem on, kui kasutad eri keskkondades ka erinevaid parooli.

- **Mul on õigus olla omaette (ilma torkimise ja kiusamiseta)**
 - Suheldes erinevate inimestega ootad ja loodad, et Sinuga käitutakse hästi. Nii nagu päriselus, nii ka internetis, ei ole kõik inimesed heatahtlikud. Võib juhtuda, et Sinu usaldust kuritarvitatakse. Ole enda kohta infot jagades ettevaatlik! Lähtu põhimõttest- mida vähem, seda parem.
 - Veebisõbrad on toredad, kuid vahel tekib soov nendega kohtuda ka päriselus. Selline kohtumine peaks aset leidma avalikus kohas, kindlasti anna sellest teada ka oma sõpradele ja vanematele. Võid ka mõne sõbra kaasa kutsuda. Kui veebisõber tahab olla sinu päris sõber, siis ei karda ta kohtumist sinu teiste sõpradega.
 - Kui keegi käitub sinuga internetis ebameeldivalt (näiteks saadab sulle seksuaalse alatooniga pilte), siis räägi sellest mõnele täiskasvanule või jaga oma muret sõbraga. Sa ei pea kartma, sina ei ole midagi valesti teinud.
 - Teiste kiusamine internetis (solvamine, ahistamine, laimamine, paroolide varastamine, varikontode tegemine jmt) ei ole lubatud. Sa ei pea seda kannatama – räägi sellest koheselt mõne täiskasvanuga, kes oskab sind aidata.

- **Mul on õigus saada infot**
 - Vahel on raske teada saada, kes on informatsiooni taga, mis on üles laetud internetti ja kui usaldusväärne see on. Internetis esitatakse vahel fakte, mis ei ole tõesed. Kontrolli infot vähemalt kolmest erinevast allikast ja alles seejärel kasuta seda oma koolitöös.
 - Kui mõni pakutav teenus tundub liiga hea, siis kontrolli infot kindlasti. Anna oma vanematele teada, kui soovid mõne teenusega liituda - koos olete targemad ja ei lase ennast petta. Krediitkaardi andmeid ei tohi kellelegi avaldada, kasuta e-poest ostmiseks näiteks PayPal teenuse abi (www.paypal.com).

- **Ka teistel veebikasutajatel on tunded**
 - Ka veebis kohatud inimesed on tegelikud inimesed- neil on tunded ja mõtted nagu sinulgi.

- Kui järgid ise hea käitumise reegleid, siis enamasti käitutakse nii ka sinuga. Kui keegi käitub sinuga ebameeldivalt, siis ära karda teda korrale kutsuda, võid lõpetada temaga suhtlemise ning ta blokeerida.

- **Mul on õigus olla looja**
 - Kui oled midagi loonud (video, teksti, luuletuse, laulu jmt) , siis võid selle soovi korral internetis teistele kättesaadavaks teha. Teised peavad sinu tehtut austama ja seda kasutades viitama sulle kui autorile.
 - Sinu tööd ei tohi teisi inimesi solvata ega neile haiget teha.
 - Kui kasutad kellegi teise tööd enda töö sees või alusena, siis pead viitama selle töö päritolule.

Kasutatud materjal <http://www.tietoturvakoulu.fi/en/index/oppilaille/nuortennetiketti.html>

